

Литвин С. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов професійного спрямування
Чернігівського національного технологічного університету,
м. Чернігів, Україна
chdtu.fld@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-0530-1828>

Дивнич Г. А.,

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування
Чернігівського національного технологічного університету,
м. Чернігів, Україна
anyahaidai@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4240-5391>

Шевченко Ю. В.,

старший викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування
Чернігівського національного технологічного університету, м.
Чернігів, Україна
yulia_shevchenko_@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-7701-1291>

**ОЦІНЮВАННЯ УСНОГО МОВЛЕННЯ НА ЗАНЯТТЯХ
З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ
У НЕЛІНГВІСТИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Інтеграція України до світової спільноти та розширення міжнародних зв'язків висувають нові вимоги до рівня володіння іноземною мовою майбутніх фахівців. Конкурентоспроможні фахівці повинні вміти здійснювати безпосереднє спілкування із зарубіжними партнерами у професійній діяльності. Однією з причин, що стоїть на перешкоді ефективного розвитку іншомовних мовленнєвих вмінь і виконанню професійних комунікативних завдань часто стоїть страх зробити помилку. Цей страх поглиблюється високо-конкурентним середовищем серед студентів, у якому академічна успішність впливає на рейтинг студентів. Відповідно, постає проблема, з одного боку, пошуку дієвих підходів до роботи над корекцією помилок, адже помилки вказують на прогалини в знаннях, які треба заповнити, а з іншого – об'єктивних критеріїв оцінки роботи, за яких помилки є природнім компонентом навчального процесу.

Метою даної статті є дослідити методи оцінювання усного іншомовного мовлення та ставлення студентів до корекції помилок на заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням.

Питання виправлення та попередження помилок у процесі навчання іноземної мови привертало увагу вітчизняних (Є. Пассов, Г. Китайгородська, Б. Чойбонова, С. Литвин, О. Лось, О. Іващенко) та зарубіжних вчених (Е. Нохна, N. Amara, A. Hoge, J. Edge). Дослідники розглядали поняття помилки, причини виникнення та типологію помилок, особливості їх виправлення за когнітивного та комунікативного підходів до вивчення іноземної мови (ІМ). В умовах комунікативно-орієнтованого навчання, на перший план виходить зміст висловлювання, а виправлення помилок набуває вторинного значення. У той же час, питання конкретного оцінювання роботи студентів на заняттях з ІМПС з урахуванням помилок в умовах Болонської системи, яка вимагає конкретного розподілу балів, досі залишається мало дослідженим.

Загальновідомо, що здатність людини під час іншомовної комунікації фонетично, лексично й граматично правильно будувати власне висловлювання свідчить про високий рівень володіння ІМ, і традиційно викладачі ІМ приділяють значну увагу виявленню та корекції помилок, ставлячи дане завдання як одне з головних і часто оцінка роботи студента безпосередньо залежить від кількості зроблених помилок. Роль контролю незаперечно суттєва як для студента, який одержує об'єктивні дані своїх досягнень у певному виді мовленнєвої діяльності, зокрема усному професійно-орієнтованому мовленні, так і для викладача, який на основі отриманих у процесі контролю результатів успішності дізнається про ефективність чи стратегічну невідповідність використаних ним методів і прийомів у процесі навчання. Водночас, сучасна методика викладання ІМПС розвивається у дещо протилежному напрямку (Шевченко, Дивнич, 2018; Шевченко, 2016, с.49).

Так, у навчально-методичних матеріалах, розроблених Британською радою в рамках програми “Англійська мова для університетів” наголошується, що досягнення комунікативної мети має домінувати над мовною правильністю вираження думок. Наприклад, під час оцінки рольової гри, методисти радять: переривати рольову гру лише при серйозному зриві комунікації; не занотовувати усі почуті помилки, а лише ті, що стосуються комунікативної мети завдання (Британська Рада, 2013). Таким чином, правильність мовлення не є єдиним предметом оцінювання, а скоріше одним з додаткових.

Дж. Ходж, засновник сучасного підходу до вивчення іноземної мови “Effortless English” вважає, що виправлення помилок у мовленні є не тільки малоефективним, а й призводить до уповільнення процесу вивчення розмовної англійської мови. Завдання викладача – спонукати до спілкування, а не виправляти кожну зроблену студентом помилку (Ходж, 2008). Цієї думки дотримується і О. Лось, яка розглядає окремі аспекти виникнення помилок у студентів на різних ступенях іншомовної підготовки наголоси на важливості стимулювання студента до

самостійного виправлення власних помилок, заохочення його до комунікації (Лось, 2013, ст. 133, 141).

О. Бондар також зазначає, що немає єдиного підходу до коригування помилок, однак існує тенденція толерантного ставлення до помилок та їх виправлення, яка передбачає гнучкий підхід до оцінювання роботи студента в залежності від ступеню відхилення від норми, частоти повторення помилки, характеру емоційного ставлення студента до форми публічного виправлення помилок (Бондар, 2014, ст. 3-4). Таким чином, вчені погоджуються щодо необхідності диференційованого ставлення до помилок при вивченні ІМ та використання різних технологій їх виправлення.

Методи і технології виправлення помилок, які наразі поширюються у науковій літературі (Іващенко, 2014; Шевченко, 2016) також спрямовані на мінімальне втручання викладача та вільний розвиток живого мовлення. Не слід виправляти сором'язливих та слабких студентів, які намагаються щось сказати. Під час групової або парної роботи доцільно моніторити правильність мовлення і робити нотатки, чекаючи поки завершиться виконання завдання. Методами такого відтермінованого "фідбеку" можуть бути: 1) занотовування помилок кожного студента на окремих аркушах для надання їх персонально в руки з виправленнями; 2) пояснення про те, що було невірно; 3) залучення спостерігачів, які записують помилки і дають свій фідбек; 4) опрацювання спільних для більшості помилок. Викладач може також допомогти студенту самостійно виправити свою помилку або виправити усні помилки один-одного використовуючи жести; вказуючи на природу помилки, виділяючи голосом неправильну форму; повторюючи речення з паузою на місці помилки; повторюючи речення з інтонацією запитання; залучаючи студентів записувати помилки під час заняття і виправити їх в кінці (Литвин, 2012, с. 49-50).

Частково такий підхід до роботи над помилками підтримує і О. Іващенко, виділяючи такі методи як: підслуховування (занотовувати помилки під час групової роботи), кодування за допомогою спеціальних жестів – для попередження та корекції помилок, коли конкретний жест попереджає або звертає увагу на певний тип помилки. Окрім того, дослідниця пропонує прогнозувати і попереджувати помилки, використовуючи наочні таблиці, схеми; а також організувати роботу з "контрольним листком помилок", де студенти самостійно оцінюють власну роботу за заданими критеріями і виправляють помилки, (Іващенко, 2014, с. 208-209).

Ми поділяємо думку про те, що виправлення та обговорення помилок слід здійснювати у доброзичливій атмосфері для того, щоб заохочувати студентів до подальшого самовдосконалювання. Також необхідно враховувати індивідуальні психологічні особливості студентів. Деякі студенти вважають помилки чимось вкрай негативним і тому намагаються висловлюватись, ретельно обдумуючи сказане. Це є негативним наслідком системи оцінювання усного мовлення,

спрямованої на підрахування помилок. Викладачеві потрібно заохочувати та підтримувати студентів у намаганнях висловлювати свою думку без негайного виправлення помилок. Більш того, нове ставлення до помилок повинне знаходити своє відображення і в оцінюванні академічних успіхів студентів.

Н. Гайдай зауважує, що в рамках Болонської системи, яка передбачає накопичувальну систему балів, студенту не завжди є очевидною якісна оцінка його роботи. Студенти намагаються, насамперед, набрати бажану кількість балів, а не глибоко засвоїти навчальний матеріал (Гайдай, 2017, ст. 41). Відповідно, важливо вибудувати збалансовану систему оцінювання, яка включає як кількісну, так і якісну оцінку успішності студента, при цьому у якісному аспекті включатиме, перш за все, успішність досягнення мети комунікації, а вже потім правильність мовлення.

Розглянемо два завдання на діалогічне та монологічне мовлення.

Task 1. You are a participant of an international study week in the Lodz University (Poland). On the first day you have to make a presentation to other participants about your country and your university. Prepare the presentation and give it in your class. Use the functional language for presentations.

Дане завдання передбачає певну свободу творчості, водночас, може бути оціненим за декількома конкретними критеріями: відповідність змісту мовлення поставленому завданню; зв'язність мовлення, використання функціональної лексики; граматична правильність мовлення; чіткість вимови. У такому разі, якщо умовно оцінити виконання наведеного завдання в рамках 4 балів, 3 з них присуджуються за критеріями, пов'язаними із досягненням комунікативної мети, і лише 1 бал може бути знятий за допущені граматичні або фонетичні помилки.

Task 2. Student 1 – you are working at the technical support office of a university. Student 2 – you are a university administrative worker. Your computer doesn't want to perform properly. Call the technical support office specialist, describe your issue and ask for instructions.

Оцінимо даний діалог також до 4 балів максимум. Якщо виходити з принципу первинності комунікативного завдання, то 1 бал з 4х присуджується за вміння вживати ініціативні репліки та репліки-реакції відповідні комунікативному завданню, ще 1 бал на відповідність заданому типу дискурсу, аналогічну кількість балів – за використання активної лексики з теми і 1 бал за граматичну та фонетичну правильність мовлення. Відповідно, якщо діалог досяг комунікативного завдання, то студенти отримують високий бал, навіть за умови наявності окремих помилок.

Окрім того, відсутність впливу помилок на оцінювання роботи студента на занятті, фокусує увагу учасників навчального процесу на важливості фактичної роботи на занятті та знімає страх помилок,

оскільки вони впливають на оцінку тесту або контрольної роботи, і не впливають на оцінку усного мовлення під час власне заняття.

Методисти Британської Ради в рамках проекту “Англійська мова для університетів” наголошують, що критерії оцінювання усного іншомовного мовлення мають детально розроблятися разом зі студентами для кожного комунікативного завдання окремо (Британська Рада, 2013).

Сучасні тенденції вищої освіти розглядають студента як активного учасника навчального процесу, відповідно нами було проведено опитування 98-ми студентів Чернігівського національного технологічного університету спеціальностей “Комп’ютерна інженерія” та “Правознавство” 1-го, 2-го та 3-го курсів навчання для аналізу їх точки зору з даної теми. Анкетування проводилось із запитаннями закритого типу. Студентам було запропоновано оцінити власне ставлення до таких тверджень (Табл.1):

Таблиця 1.

	Зовсім не погоджуюсь	Не погоджуюсь	Важко сказати	Погоджуюсь	Цілком погоджуюсь
Я хочу аби викладач постійно виправляв мої помилки під час заняття.					
Я хочу аби викладач проводив аналіз помилок лише наприкінці заняття.					
Я хочу аби мої однокурсники допомагали мені виправляти мої помилки під час спільної роботи.					
Для мене самооцінка моїх академічних досягнень важливіша за офіційні бали.					
Для мене оцінка важливіша за якість знань.					
Я вважаю, що більшість балів має бути відведена на контрольні тести.					

Джерело: власна розробка авторів.

Результати анкетування показали, що незалежно від курсу та спеціальності, більшість студентів відповіли “погоджуюсь” або “цілком погоджуюсь” на питання щодо важливості їхньої самооцінки (в середньому 70% опитуваних). У той же час, на питання чи оцінка є важливішою за якість знань, 90% усіх студентів відповіли “не погоджуюсь” або “зовсім не погоджуюсь”. Бажання отримувати допомогу від одногрупників також прослідковується на рівні 60-70% опитуваних, що підтверджує думку щодо доцільності виправлення помилок самими одногрупниками. У той же час, у деякий розріз з сучасними тенденціями корекції помилок йде бажання студентів аби викладач постійно їх виправляв. Зокрема, 90% опитуваних висловили таке бажання серед першокурсників та дещо менша кількість, а саме 75% серед студентів 2-го та 3-го курсу. На наш погляд, це ставить запитання щодо причин такого значного відсотку студентів, особливо зважаючи на

спад відсотку після першого року навчання. Ми допускаємо, що стандартна система шкільного виховання сприяє ідеї про недопустимість помилок, а відповідно і про необхідність їх постійного виправлення.

Отже, сучасна методика викладання ІМПС наголошує на доречності вибіркового виправлення помилок усного мовлення, висуваючи на перший план досягнення поставленого комунікативного завдання і зосереджуючи увагу на помилках, які перешкоджають його виконанню. При цьому, робота над помилками може виконуватись до та після виконання завдань. Самокорекція помилок є ефективною формою роботи над помилками та сприяє мотивації студентів до усвідомленого вивчення ІМ впродовж усього життя. Перспектива подальших досліджень вбачається у вивченні особливостей організації самоконтролю іншомовного мовлення.

Список використаної літератури

- 1. Бондар О. Є.** Оцінювання знань студентів на заняттях з іноземної мови. *Матеріали щорічної наукової конференції за підсумками науково-дослідної роботи ДНУ за 2013-2014 роки “Методика викладання іноземних мов на немовних факультетах”*. Дніпропетровськ, 2014. С. 3-4.
- 2. Гайдай Н. М.** Оцінка чи бали: аналіз досвіду. *Вісник НУЧК імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. №148*. Чернігів, 2017. С. 40-42.
- 3. Нюге А. Ж.** Error correction. 2008. URL: <http://effortlessenglishclub.com/error-correction.html>.
- 4. Іващенко О. Г.** Робота над помилками в процесі вивчення іноземної мови. *Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції*. К.: “Кафедра”, 2014. С. 208-210.
- 5. Лось О. В.** Про деякі аспекти попередження та виправлення помилок в іншомовному мовленні. *Педагогічні науки: теорія, інноваційні технології*. Суми: Вид-во Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. №6 (34). С. 133-142.
- 6. Литвин С. В.** Ways of correcting errors in students' speech in the process of teaching English for specific purposes. *Сучасні тенденції розвитку іншомовної освіти у середній та вищій школі: стан, проблеми, перспективи*: зб. матеріалів науково-практичного семінару. Чернігів, 2012. С. 48-50.
- 7. Британська Рада** Module 26, 29. In the Classroom Errors and Correction. Testing and evaluation in ESP: assessment and evaluation practices. Certificate in Vocational English Language Teaching (CiVELT). Coursebook. English for Universities Project. Teacher Development School. 2013.
- 8. Шевченко Ю. В., Дивнич Г. А.** Сучасні технології роботи над помилками на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням. *Зб. матеріалів Міжн. наук.-практ. конференції “Проблеми оптимального функціонування особистості в сучасних умовах”* (25 жовтня 2018 р.). Харків: Харків. нац. ун-т імені В. Н. Каразіна, 2018. С. 214-216.
- 9. Шевченко Ю. В.** До питання контролю іншомовної професійно-орієнтованої компетенції в усному мовленні студентів немовних спеціальностей. *International Scientific and Practical Conference “WORLD SCIENCE”*. № 11(15), Vol. 3, November 2016. Proceedings of the III

International Scientific and Practical Conference “Modern Scientific Achievements and Their Practical Application (October 27 – 28, 2016, Dubai, UAE)”. С. 47-50.

References

- 1. Bondar, O. Ye.** (2014). Otsiniuvannia znan studentiv na zaniattiakh z inozemnoi movy [Evaluation of students' knowledge in foreign language classes]. *Materialy shchorichnoi naukovoï konferentsii za pidsumkamy naukovo-doslidnoi roboty DNU za 2013-2014 roky “Metodyka vykladannia inozemnykh mov na nemovnykh fakultetakh” – “Methodology of the inoculation of foreign languages at non-language faculties”*. (pp. 3-4). Dnipropetrovsk [in Ukrainian].
- 2. Haidai, N. M.** (2017). Otsinka chy baly: analiz dosvidu [Evaluation or marks: experience analysis]. *Visnik NUCHK imeni T. G. Shevchenka. Seriya: Pedagogichni nauki – Bulletin of the T. G. Shevchenko National University. Pedagogical sciences*, 148, 40-42. Chernihiv [in Ukrainian].
- 3. Hoge, A. J.** (2008). Error correction. Retrieved from <http://effortlessenglishclub.com/error-correction.html>.
- 4. Ivashchenko, O. H.** (2014). Robota nad pomylkamy v protsesi vyvchennia inozemnoi movy [Work on mistakes in the process of foreign language learning]. *Movy profesiinoï komunikatsii: linhvokulturnyi, kohnityvno-dyskursyvnyi, perekladoznavchyi ta metodychnyi aspekty – Languages of professional communication: linguocultural, cognitive, discursive, translation-related and methodological aspects*. (pp. 208-210). K.: “Kafedra” [in Ukrainian].
- 5. Los, O. V.** (2013). Pro deiaki aspekty poperedzhennia ta vypravlennia pomylk v inshomovnomu movlenni [On some aspects of preventing and correcting errors in foreign language speech]. *Pedahohichni nauky: teoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical sciences: theory, innovative technology*, 6 (34), (pp. 133-142). Sumy: Vyd-vo Sum DPU imeni A. S. Makarenka [in Ukrainian].
- 6. Lytvyn, S. V.** (2012). Ways of correcting errors in students' speech in the process of teaching English for specific purposes. *Suchasni tendentsii rozvytku inshomovnoi osvity u serednii ta vyshchii shkoli: stan, problemy, perspektyvy – Current trends in foreign language education in secondary and higher education: status, issues, prospects*. (pp. 48-50). Chernihiv.
- 7. Brytanska Rada** (2013). Module 26, 29. In the Classroom Errors and Correction. Testing and evaluation in ESP: assessment and evaluation practices. Certificate in Vocational English Language Teaching (CiVELT). Coursebook. English for Universities Project. Teacher Development School.
- 8. Shevchenko, Yu. V. & Dyvnych, H. A.** (2018). Suchasni tekhnolohii roboty nad pomylkamy na zaniattiakh z anhliiskoi movy za profesiinym spriamuvanniam [Modern technologies of work with mistakes at classes of foreign language for specific purposes]. *Problemy optimalnoho funktsiiuvannia osobystosti v suchasnykh umovakh – Problems of optimal functionality in modern conditions*. (pp. 214-216). Kharkiv: Kharkiv. nats. un-t imeni V. N. Karazina [in Ukrainian].
- 9. Shevchenko, Yu. V.** (2016). Do pytannia kontroliu inshomovnoi profesiino-orientovanoi kompetentsii v usnomu movlenni studentiv nemovnykh spetsialnostei [To the question of

control of foreign language professionally oriented competence on foreign language speech of students of non-linguistic specialties]. "WORLD SCIENCE", 11(15), Vol. 3, November 2016. Proceedings of the III International Scientific and Practical Conference "Modern Scientific Achievements and Their Practical Application (October 27 – 28, 2016, Dubai, UAE)". (pp. 47-50) [in Ukrainian].

Литвин С. В., Дивнич Г. А., Шевченко Ю. В. Оцінювання усного мовлення на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням у нелінгвістичних закладах вищої освіти

У статті розглянуто сучасні виклики що стосуються оцінювання усного мовлення на заняттях з англійської мови професійного спрямування у нелінгвістичних закладах вищої освіти, зокрема усе більш зростаючу увагу до мовлення як засобу досягнення професійних та особистих цілей, і все більшого послаблення вимог до граматичної та фонетичної правильності мовлення студентів. Встановлено, що в умовах багаточисельних груп та професійно орієнтованих завдань, Болонська система оцінювання може виступати ефективним механізмом не лише змістовної та методичної складової занять, але і формальної сторони оцінювання та розподілу балів. Наголошено на важливості мінімізації впливу окремих граматичних та фонетичних помилок на оцінювання говоріння студентів, та приділенні більшого значення змістовному наповненню мовлення та досягненню комунікативного завдання. Запропоновано застосовувати певний розподіл балів в рамках оцінювання діалогічного та монологічного мовлення для зниження страху перед помилками та більш вільного говоріння студентів в рамках заданих ситуацій. Проведено опитування студентів щодо їх ставлення до оцінювання усного іншомовного мовлення та виправлення помилок, отримані результати проаналізовано та подано з коментарями авторів.

Ключові слова: оцінювання, усне іншомовне мовлення, Болонська система, помилки, мотивація.

Литвин С. В., Дивнич А. А., Шевченко Ю. В. Оценивание устной речи на занятиях английского языка профессиональной направленности в нелингвистических учреждениях высшего образования

В статье рассмотрены современные вызовы касающиеся оценки устной речи на занятиях по английскому языку профессиональной направленности в нелингвистических заведениях высшего образования, все более возрастающее внимание к речи как средства достижения профессиональных и личных целей, и все большее ослабление требований к грамматической и фонетической правильности речи студентов. Установлено, что в условиях многочисленных групп и профессионально ориентированных задач, Болонская система оценивания может выступать эффективным механизмом не только содержательной и методической составляющей занятий, но и

формальной стороны оценки и распределения баллов. Подчеркнута важность минимизации влияния отдельных грамматических и фонетических ошибок на оценку говорения студентов, и уделения большего значения содержательному наполнению речи и достижению коммуникативной задачи. Предложено применять определенное распределение баллов в рамках оценивания диалогической и монологической речи для снижения страха перед ошибками и более свободного говорения студентов в рамках заданных ситуаций. Проведен опрос студентов касательно ихнего отношения к оценке устной иноязычной речи и исправления ошибок, полученные результаты проанализированы и представлены с комментариями авторов.

Ключевые слова: оценивание, устная иноязычная речь, Болонская система, ошибки, мотивация.

Lytvyn S. V., Dyvnych H. A., Shevchenko Yu. V. Assessment of oral speech at classes of English for specific purposes in higher education institutions

The article studies the contemporary challenges for assessing oral speech at classes of English for Specific Purposes in non-linguistic institutions of higher education, in particular the growing focus on language as a means of achieving professional and personal goals, and the increasingly diminished requirements for grammatical and phonetical correctness of speech of students of non-linguistic specialisms. It is stated that, in the context of numerous groups and professionally oriented tasks, the Bologna Assessment System can act as an effective mechanism not only for the substantive and methodical component of the lessons, but also for the formal side of the assessment and distribution of points. The importance of minimizing the impact of individual grammatical and phonetic errors on the assessment of students' speech is highlighted, as well as placing greater emphasis on meaningful content of speech and achievement of communicative task. It is suggested using a certain distribution of points within the framework of assessment of dialogue and monologue speech to reduce the fear of mistakes and support greater freedom of speech of students in the given situations. Students have been interviewed regarding their attitude toward evaluating of oral speech in terms of the objectivity of reflecting their academic success and correcting mistakes, the results have been analysed and presented with the authors' comments.

Key words: evaluation, oral foreign language speech, Bologna system, errors, motivation.

Стаття надійшла до редакції 4.11.2019 р.

Стаття прийнята до друку 15.11.2019 р.

Рецензент – д.пед.н., проф. Шехавцова С. О.